

Stolpetale: Ine Eriksen Søreide, om et nytt alvor

Kjære landsmøte,

Dette er krigens ansikt.

Dette er ansiktene på krigsforbrytelsene som hver dag begås av Russland i Ukraina. Drapene og angrepene på sivile. Torturen. Voldtektene. Bortføringen av ukrainske barn.

Dette er fortvilelsen, ødeleggelsen, frykten og sinnet.

Dette er et nytt alvor.

Disse overgrepene er ikke *konsekvenser* av krigen. De er *våpen* i krigen, som brukes systematisk og som viser at Russland ser styrke i brutalitet.

Nordmannen Erik Møse leder FNs uavhengige undersøkelseskommisjon for Ukraina. I forrige uke la de fram rapporten med bevisene på krigsforbrytelser.

To dager etter gikk Putin fra å være en krigsforbryter til å være en ettersøkt krigsforbryter. Den internasjonale straffedomstolen vil ha ham arrestert for bortføring og tvangsadopsjon av ukrainske barn til Russland.

De skyldige må stilles til ansvar. Å slippe straff er ikke akseptabelt.

Ukraina trenger effektive våpen for å beskytte sivilbefolkningen mot den russiske aggresjonen. Til å stoppe missilene som styres *rett* mot boligblokker for å skape mest mulig død og ødeleggelse.

Det gir veldig liten mening å snakke om «offensive» og «defensive» våpen i en krig der et land brutalt overfaller et annet. Russland og Ukraina er heller ikke «likeverdige» parter i krigen. Det er en falsk balanse.

Det er ett land som startet krigen, ett land som fortsetter den og eskalerer den, og ett land som når som helst kan avslutte den. Det er Russland.

Hvis Russland legger ned våpnene, blir det fred.

Hvis Ukraina legger ned våpnene og slutter å forsvare seg, er det slutt på Ukraina. Og det blir ikke fred.

I forrige uke vedtok Stortinget en stor støttepakke til Ukraina på 75 milliarder kroner. Den er vår klare forpliktelse til ukrainerne – over fem år.

Vi forplikter oss over stortingsvalget, et nytt storting og en ny regjering.

Bare ett parti står utenfor. Rødt.

Der de andre partiene på timer og dager tok beslutningen om å sende våpen så ukrainerne kan forsvare landet sitt, har Rødt i krigens andre år fortsatt et løpende seminar om de skal akseptere våpendonasjoner.

Politikk har konsekvenser. Også Rødts politikk. Hvis flere partier og flere land tenkte som Rødt, ville Ukraina falt.

Det er ingen tvil om at norsk russlandspolitikk - slik vi kjente den - må legges om.

Vi skal ta vare på norske kjerneinteresser som handler om grense- og kystvakt, om søk og redning for å holde folk trygge og en kunnskapsbasert fiskeriforvaltning. Og vi må prøve å støtte de kreftene i Russland som kjemper mot regimets overgrep.

Men samarbeidet med Russland *kan ikke* bli som det var før 2014.

I 2015 sa jeg at vårt forhold til Russland var varig endret etter at Russland tok Krym i 2014. Mange var uenige i det, men jeg står for det og mener det fornyede angrepet på Ukraina i fjor viser tydelig hvorfor det var riktig å være med på EUs sanksjoner mot Russland allerede fra 2014. Hvorfor det ikke var mulig å stole på Russland. Og hvorfor den politiske tilnærmingen ikke lenger kunne domineres av ønsketenkning om at bare vi og andre engasjerte Russland nok, ville de bli som oss.

4. september 2021 – *etter* annekasjonen av Krym, *etter* at Russland for lengst hadde oppmarsjert tusenvis av soldater langs Ukrainas grense for å forberede invasjonen, mente Anniken Huitfeldt at den neste norske utenriksministeren burde reise «sporenstreks» til Moskva for å forsterke samarbeidet med Russland.

Før angrepet i fjor så vi også tendenser til at noen mente at sanksjonene hadde vart lenge nok.

Ja, sanksjoner har konsekvenser. Også for oss. Men vi skylder ukrainerne og kampen for friheten å stå idet, også når det er vanskelig.

Derfor må det få konsekvenser også framover. Putin er en totalitær leder med imperialistiske motiver.

Enhver relasjon med Russland må baseres på den nye realiteten vi er i. Russland må få tydelig beskjed også framover om at okkupasjon av naboland og aggresjon er uakseptabelt.

Og at det europeiske fellesskapet er bygget på grunnleggende demokratiske verdier.

Vi er ikke immune mot et nytt, mer krevende og mer komplekst trusselbilde. Etterretningstjenesten og PST beskriver dette veldig godt i sine åpne trussel- og risikovurderinger som nettopp ble lagt fram.

Vi må legge til grunn at flere land – som Russland og Kina – bruker og vil fortsette å bruke alle statens virkemidler for å prøve å påvirke politiske debatter og beslutninger i Norge.

De kan gjøre oss sårbare gjennom avhengigheter, prøve å skape uro, avstand og splittelse, usikkerhet og frykt.

Vi må ha god nok forståelse og gode nok virkemidler til å kunne forebygge, oppdage og håndtere denne typen trusler.

Vi kan ikke tenke at dette ikke rammer oss. For det gjør det.

Før vi gikk av, sendte vi flere lovforslag på høring for å beskytte Norge bedre mot disse truslene. Høringene var ferdige for halvannet år siden. Etter det har ingen hørt *noe* – fra regjeringen.

Krigen på vårt eget kontinent viser at det var helt riktig og nødvendig å prioritere en betydelig styrking av Forsvaret da vi satt i regjering.

Men vi sa også at oppbyggingen ikke var ferdig – den måtte fortsette i mange år. Det nye alvorret som preger omgivelsene våre må synes i valgene vi tar framover.

Kjære landsmøte – det kommer til å kreve veldig tøffe prioriteringer fra alle. Det vil si at noe annet prioriteres ned.

Og satsing handler ikke bare om alle investeringene vi gjorde i nytt materiell, og investeringene som skal gjøres de neste årene. Det handler minst like mye om å betale for det forsvaret vi velger å ha.

Å *kjøre* nye kampfly er populært og synlig. Å få de til å *fly*, krever penger, personell, kunnskap, vedlikehold, drivstoff, reservedeler og ammunisjon. Hvert eneste år. I 40 år. Det er ikke like synlig og ikke nødvendigvis det som sanker stemmer.

Men hvis vi ikke finansierer det å få flyene i lufta, fartøyene ut fra kai, og stridsvognene ut i skytefeltet, så forsvinner den operative evnen.

Det krever en politisk forpliktelse til å bruke de store pengene på det som ikke synes.

Hvis vi ikke gjør det, er vi tilbake der vi var da vi overtok etter Stoltenberg-regjeringen i 2013. Til et forsvar som manglet veldig mye penger og operativ evne. Som vi begynte å bygge opp, stein på stein, for å legge en grunnmur.

Nå er Norge ett av bare tre land i NATO som ikke har en plan for å nå målet vi skrev under på i 2014.

Vi økte både budsjettet og prosentandelen, og forsvarsbudsjettet økte fra 43 til 69 milliarder.

I dag er prosentandelen på 1,43.

Jeg tror alle våre allierte skjønner at vi har et BNP som går opp og ned, og at målet ikke nås i 2024. Og Norge gir gode bidrag til NATO og Ukraina som verdsettes.

Det jeg tror våre allierte derimot *ikke* skjønner, er at vi ikke har en *plan* for å komme til 2% og når vi skal dit.

Den planen er det regjeringen som må lage. Akkurat som vi la planer for opptrapping, må dagens regjering gjøre det. Når de legger fram budsjettet for 2024, må planen følge med.

Mens vi er her, er norske kvinner og menn på vakt for Norge hjemme og ute. Krigen har gitt en ny hverdag med et nytt alvor.

De skal vite at de gjør en jobb som er viktigere enn på lenge. I ytterste fall risikerer de livet for å holde oss trygge. De har krav på et arbeidsmiljø som er trygt, uten trakassering og overgrep.

Uakseptabel adferd må ha en konsekvens.

Forsvaret er en av landets viktigste arbeidsplasser. Jeg forventer at Forsvaret rydder opp i varslersakene og kulturen i Forsvaret, og at forsvarsministeren setter klare frister for opprydningen.

Kjære landsmøte,

Husker dere da Trygve Slagsvold Vedum skulle analysere verden i mars i fjor, *etter* pandemien og *etter* at Russland hadde angrepet Ukraina igjen?

I Dagbladet kom han med *denne* smått oppsiktsvekkende konklusjonen.

Det viste jo en beundringsverdig evne til å stenge verden og realitetene ute.

Så hvis vi tar Trygve i hånda og leier ham over i virkelighetens verden, kan vi vise ham hva som egentlig skjer:

EU blir bare viktigere og viktigere, og sentrifugalkraften i EU-samarbeidet er nesten ustoppelig.

Men EU blir viktigere og viktigere – *også for oss*. På områder Erna ramset opp i går:

Klima og det grønne skiftet.

Helse.

Beredskap.

Industri.

Handelspolitikk.

Utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitikk.

Det pussige er at regjeringen *egentlig* innser det. De bare nekter å ta konsekvensen av det.

På tirsdag holdt utenriksministeren sin årlige utenrikspolitiske redegjørelse. Da sa hun: «En kjerneoppgave for meg er å sikre norsk inngrep med IRA-prosessene i EU så tidlig som mulig».

Og så sa hun: «Norges muligheter til å påvirke verdenshandelen gjennom bilateral kontakt er begrenset. Kina, USA, India og Brasil endrer sjelden sin handelspolitikk fordi Norge alene ber om det. Men felles europeiske løsninger – og felles europeisk påvirkning – har betydelig større mulighet til å få gjennomslag.»

Aha!

Jeg ventet spent på fortsettelsen.

Og ventet.

Og ventet.

Jeg venter fortsatt.

Det er helt fascinerende hvor ufattelig mye tid, ressurser og krefter Norge bruker på å *være* utenforland. På å sitte på gangen og be pent om at EU husker på oss når de driver den «felles europeiske påvirkningen» og lager de «felles europeiske løsningene».

Tenk om vi kunne brukt den samme tiden, de samme ressursene og kreftene på å sitte rundt bordet sammen med de vi nå håper skal snakke på våre vegne. Formet politikken og vært med på å bestemme – kort sagt: Ivaretatt norske og europeiske interesser.

I stedet tvholder regjeringen på utenforskapet. Og et av regjeringspartiene vil til og med at vi skal være enda lengre utenfor.

Vi er på litt forskjellige planeter. Mens vi er et klart ja-parti som vil ha mer EU-debatt *nå*, utreder regjeringen det som har skjedd de *siste* ti årene, og en løsere tilknytning til EU enn EØS-avtalen.

For oss er det derimot bare ett alternativ til den samarbeidsformen vi har med EU i dag – og det er fullt, norsk medlemskap.

Derfor ber vi regjeringen sette i gang en utredning av *fullt norsk EU-medlemskap*, og ikke bare fortsette å se bakover.

For EU ser *framover*, og det går fort.

Og når Finland og Sverige nå blir med i NATO, er det bare positivt – selv om Rødt stemte mot det også.

Men det har en konsekvens regjeringen ikke vil snakke om:

Norge og Island blir nå de to *eneste* landene i Norden og Baltikum som *bare* er medlem av NATO, og ikke av *både* NATO og EU. 23 av 27 EU-land blir NATO-land. Og Danmark har opphevet alle sine forbehold i EU, og skal nå delta fullt i EUs utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitik.

Vår sikkerhetspolitiske forankring er i NATO. Men det er like tydelig at forsvars- og sikkerhetspolitikk som i sterk grad angår Norge og norske interesser kommer til å bli diskutert i møter og på arenaer der vi ikke har tilgang. Det er allerede et problem, og det kommer til å bli større.

Kjære landsmøte, og kjære Trygve.

NATO og EU er viktigere enn noensinne. Og viktigere enn noensinne *for Norge*.

Vårt utenrikspolitiske handlingsrom - evnen vår til å ta vare på norske interesser rundt sikkerhet, økonomi og stabilitet - handler om alliansene, partnerskapene og samarbeidene våre. Vi må slutte å dyrke utenforskapet.

Derfor må vi knytte oss *nærmere* til våre allierte og partnerne, og investere *enda mer* i dem. Vi må gi noe for å få noe.

For å ta vare på sikkerheten vår og redusere sårbarhetene våre.

For å selge varene våre og kjøpe de vi trenger.

For å slå tilbake forsøkene på å undergrave den liberale verdensorden og demokratiet.

Alt dette krever lederskap og samarbeid. Det er et nytt alvor.

Norge kan ikke gjøre dette alene. Så la oss finne vår plass i fellesskapet.

For når det kanskje brygger opp til storm, når det er mye vind i kastene, da er du tryggest med venner.